

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2012. október 15.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

A szövegértési feladatok megoldásának értékelése, pontozása

- A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban megadott pontszámok, illetve részpontszámok adhatóak. Fél pont nem adható.
- A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.
- Az értékelő tanár a dolgozatban jelölje és pontozza a helyesírási hibákat, és a pontszámot adja hozzá a szövegalkotási feladat helyesírási pontszámaihoz. A helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
- A javító tanár csak az útmutatóval lényegében egyező tartalmú választ értékelheti pontokkal. Az aláhúzások is jelzik az elvárható tartalmi elemeket. A megfogalmazás természetesen eltérhet a javítási útmutatótól. Több helyes válasz esetében a lehetőségeket / jel különíti el egymástól.
- Amennyiben a vizsgázó a feladatban előírtánál több választ ír, akkor az első (megadott számú) megoldást kell figyelembe venni.
- A pontozásban figyelembe kell venni a felelet megfogalmazását is, amennyiben ezt az útmutató előírja.

*Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!
Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.*

Keszler Borbála: Írásjelhasználat és nyelvi kultúra

(1) Valószínű, hogy sokakban felmerült már a kérdés, hogy fontosak-e egyáltalán az írásjelek. Ennek a bizonytalanságnak az egyik oka valószínűleg az, hogy a magyar nyelvtudományban az írásjeltan soha nem kapta meg az őt megillető helyet; a magyar hagyományok szerint ugyanis az írásjelek problémája csupán a helyesírásnak egy – s talán nem is elég hangsúlyos – fejezete. Ez azonban nem minden nyelvben van így. Az oroszban például a pontuációja az orosz hagyományoknak megfelelően külön tudományág, s náluk számtalan monográfia született e témakörből, de jelent meg szakkönyv a francia, a spanyol, a német, az olasz stb. írásjelhasználatról is.

(2) Hogy nem egészen egyértelmű az írásjelhasználat kérdéseinek a helyesíráshoz tartozása, azt mutatja az is, hogy a német, angol, orosz, francia grammatikákban van írásjelhasználatról foglalkozó fejezet is. Ulrich Engel pedig a modern és erősen szövegtani indíttatású grammatikájában (1988) ki is mondja, hogy az írásjelek kérdése éppúgy a grammatikába tartozik, mint a szavaké és a mondatoké.

(3) Nehéz lenne a magyar hagyományokon vitatkozni, s talán nem is szükséges, de fontos tudnunk, hogy az írásjeleknek és az írásjeltannak legalább annyi köze van a grammatikához, a mondatfonetikához, a szövegtanhoz, a stilisztikához, a szemiotikához¹, sőt a paleográfiához² is, mint a helyesíráshoz. – Az írásjeltan azonban nem csupán a nyelvtudomány számtalan ágát szövi át, hanem része a kultúrtörténetnek is.

(4) A központozás jeleinek tanulmányozása tehát igen fontos, hiszen megkönnyíti a szövegek helyes, pontos megfejtését, s elősegíti az írásbeli emlékek időhöz és helyhez kötését, forrásaik felkutatását, esetleg szerzőjük vagy másolójuk személyének meghatározását.

(5) S mégis: az írásjeltan mind ez ideig (legalábbis nálunk) a nyelvtudomány mostohagyereke volt, pedig sok mindent megtettek (még a legendák segítségével hívásával is) annak érdekében, hogy igazolják az írásjelhasználat fontosságát, s azt, hogy az írásjelek használatán akár emberéletek is múlhatnak. Klasszikus példaként a XIII. században élt János esztergomi érsek Bánk bánnak küldött üzenetét szokták emlegetni. Tóth Béla a *Szájrul szájra. A magyarság szállóigéi* című munkájában elmeséli, hogy Albericus barát krónikája szerint a Gertrudis királyné elleni összeesküvők levélben megkérdezték János esztergomi érseket, hogy megöljék-e a királynét. Az érsek egy rejtélyes mondattal válaszolt, melyben egyetlen írásjel sem volt (ez különben az akkori írásgyakorlatban nem számított ritkaságnak): *Reginam occidere nolite timere bonum est si omnes consenserint ego non contradico.*

(6) Ezt a mondatot kétféleképpen lehet írásjelekkel ellátni és értelmezni: *A királynét meggyilkolni nem kell félnetek; jó lesz, ha mind beleegyeznek; én nem ellenzem.* A másik értelmezés azonban ezzel

¹ szemiotika: a jelek tudománya

² paleográfia: írástörténet

---

ellentétes értelmű: *A királynét meggyilkolni nem kell; félnetek jó lesz; ha mind beleegyeznek, én nem; ellenzem.* Az összeesküvők állítólag az első variáció szerint értelmezték a szöveget, és ezért Bánk bán megölte Gertrudist.

(7) Más példákat is lehetne említeni arra vonatkozóan, hogy az írásjelek kitétele vagy elhagyása a mondat jelentésének megváltozásával jár. Más jelent az a mondat, hogy *János ír, és énekel balladákat*, mint az, hogy *János ír és énekel balladákat*. Vagy más az értelme a *Venni akarok egy másik, bőr aktatáskát* és a *Venni akarok egy másik bőr aktatáskát* mondatnak. Az első azt jelenti, hogy van táskám, de nem bőrből. A második mondat viszont azt, hogy van már egy bőr aktatáskám, de egy másikat is kívánok mellé venni.

(8) Vannak tehát olyan szövegek és mondatok, amelyekben a helytelen írásjelhasználat félreértést okozhat, tehát nagyon fontos a megfelelő jeleknek a megfelelő helyen való alkalmazása.

(9) Persze az is előfordulhat, hogy szabályos írásjelhasználat okoz zavart, s a szabály megsértésével tudjuk csak helyesen kifejezni magunkat. Például az *Új gyermekvédő otthont kapott Győr, a Tolna megyei Gyöng és Székesfehérvár* mondatban a szabályos, vessző nélküli megoldás azt a hitet keltheti, hogy Székesfehérvár is Tolna megyében van.

(10) Zavart okozhat a szabályos vesszőtlenség az ilyen értelmezős felsorolásokban is: *Ott volt Nagy Ernő, a titkár és Tóth Béla, a szakosztály elnöke is.* Hirtelenében ugyanis nem tudni, hogy hányan is voltak, és ki kicsoda. Választva a merev szabály és az értelem között, talán a pontosvessző tisztázná itt legjobban a helyzetet.

(11) Az írásjelhasználat szabályai nagyon egyszerűeknek tűnnek. Tulajdonképpen néhány mondatban össze is foglalhatóak. A mondatok végére a mondatfajtának megfelelő írásjelet kell tenni: pontot, felkiáltójelet, kérdőjelet. A tagmondatokat írásjellel, többnyire vesszővel kapcsoljuk egymáshoz. A halmozás tagjai közé vesszőt teszünk, kivéve ha közöttük *és, s, meg, vagy* kötőszó van. [...]

(12) Az írásjelhasználat mikéntjével kapcsolatban egyébként régóta két nézet áll egymással szemben. Az egyik tábor csökkenteni kívánja a kötelező írásjel-használati szabályokat. Ez a tábor alkotta meg a „könnyű pontuációt”, amely nem minden típusú összetett mondat határán követeli meg az írásjel kitételét, például a franciában, az angolban, a dánban, a svédben, a hollandban stb. Vagy e tábor tagjai tiltakoznak sokszor a hivalkodó felkiáltójelek ellen. Olaszországban például Ugo Ojetti 1924-ben javasolta, hogy száműzzék a felkiáltójelet, „azt a nagy tollbokrétát azon az apró fejen, a dálynak ezt a tördőfését, a túlzás kardját, a retorika alabárdját”.

(13) Egyébként Ady korában a modern magyar költők és írók egy része is azt vallotta, hogy a felkiáltójel a hatáskeltés korszerűtlen eszköze. Ezek az írók, költők jobban bíztak a szavaik erejében, mint az írásjelekben. Ady még az olyan indulatszók után se tett felkiáltójelet, mint: *óh, jaj, hajrá, hurrá* stb. Zolnai Béla szerint ki is jelentette egy barátjának, hogy sohasem használ felkiáltójelet.

(14) Hasonlóképpen járt el Kosztolányi is. Az Esti Kornél című novellák egyikében a következő részletet találjuk egyetlen felkiáltójel nélkül: *„Jaj, förtelmes volt ez. Ez a lány szerelmes volt belé. Belé volt szerelmes ez a kukac, ez a csirke, ez a giliszta. Szerelmes volt belé ez a láb, ez a szem s ez a száj is, ez a borzalmas száj. Vele akart táncolni, ővele, azon a trágár gyermekbálon, a bóbitával, az eperszín szalagsokrával, ez a kis maskara, ez a báli kis rém. Jaj, de förtelmes volt.”* (Kosztolányi: Esti Kornél. Novellák II. 1957. 57)

(15) Van azonban (és volt) mindig Európában egy ezzel ellentétes tábor is, amelyik azt vallja (vallotta), hogy sokkal több írásjelre lenne szükség. Olyanokra, amelyek kifejezik a haragot, a bizonytalanságot, a rokonszenvet, az ellenszenvet, a csodálkozást, a kétkedést, a gúnyt, a jókedvet stb.-t is.

Forrás: Keszler Borbála: *Írásjelhasználat és nyelvi kultúra*. In: *25 év anyanyelvünk szolgálatában*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 41–45. o.

---

1. Az alábbi kérdések az írásjelhasználat nyelvészeti értelmezésére vonatkoznak.

(1; 2; 3; 4)

a) A nyelvtudomány mely ágához sorolja a magyar hagyomány az írásjelhasználatot?*helyesírás***b) Hova sorolják más nyelvek szakemberei az írásjelhasználatot?***grammatika***c) Kit idéz erre példaként Keszler Borbála?***Ulrich Engel*

3 jó megoldás: 3 pont

2 jó megoldás: 2 pont

1 jó megoldás: 1 pont

0 jó megoldás: 0 pont

2. Az 1–4. bekezdésben található az „írájelhasználat” szóra egy idegen nyelvű és egy rokon értelmű kifejezés. Melyek ezek?

- **idegen nyelvű:** *punktuacija*
- **rokon értelmű:** *központosítás*

2 jó megoldás: 2 pont

1 jó megoldás: 1 pont

0 jó megoldás: 0 pont

3. Húzza alá azon tudományágak nevét, amelyeknek a szerző szerint NEM lehet köze az írásjelhasználathoz!

- paleontológia
- szövegtan
- szeizmológia
- jeltudomány
- kultúrtörténet

2 jó megoldás: 2 pont

1 jó megoldás: 1 pont

0 jó megoldás: 0 pont

4. Milyen célból szokták idézni a nyelvészek a középkori történet üzenetét? (5; 6)*Az írásjelhasználat fontosságát alátámasztó példaként („emberéletem menthet”).*További jó megoldások is elfogadhatóak: pl. *érvként, állítása igazolásául.*

jó megfogalmazás: 1 pont

0 jó megoldás: 0 pont

---

5. a) Ki jegyezte le a középkorban a hivatkozott legendát?

Név: *Albericus barát*

b) Hol olvasható ma ez a legenda?

Szerző és a mű címe: *Tóth Béla: Szájru! szájra. A magyarság szállóigéi*

2 jó megoldás: 2 pont

1 jó megoldás: 1 pont

0 jó megoldás: 0 pont

6. Azonosítsa a legendában leírt rejtélyes mondat kommunikációs tényezőit!

adó (közlő): *János esztergomi érsek*

vevő (befogadó): *Bánk bán / összeesküvők*

kód: *a (latin) nyelv*

csatorna: *papír*

konkrét (kontextuális) helyzet: *királyné elleni összeesküvés / állásfoglalás kérése / tanácskérés (Mindkét megoldás elfogadható.)*

üzenet: *Kérdéses: a gyilkossággal való egyetértés vagy egyet nem értés. Elfogadható még: a felelősség elhárítása.*

6 jó megoldás: 4 pont

5 jó megoldás: 3 pont

4 jó megoldás: 2 pont

3 jó megoldás: 1 pont

0–2 jó megoldás: 0 pont

7. a) A szerző az írásjelhasználat jelentésmódosító szerepére mai példát is hoz. Magyarázza meg, mi a különbség a szövegből idézett két mondat jelentése között! Törekedjen az egyértelmű megkülönböztetésre! (Az ír mindkét mondatban igei állítmány!)

- János ír, és énekel balladákat.

János valamit (bármit) ír, és balladákat énekel. (A két igei állítmányhoz más-más tárgy tartozik; két eltérő tevékenységről van szó.)

- János ír és énekel balladákat.

János a balladákat írja is, és énekl! is. (A két igei állítmányhoz ugyanaz a tárgy tartozik.)

A pont adásának nem feltétele a zárójelben leírt, nyelvtani magyarázat, elegendő, ha értelmezi a két mondatot.

2 jó megoldás: 2 pont

1 jó megoldás: 1 pont

0 jó megoldás: 0 pont

b) Az írásjelhasználat eltérése más-más mondat szerkezetet eredményez a fenti példában. Határozza meg az egyik, illetve a másik mondat szerkezetét!

- János ír, és énekel balladákat.

Összetett mondat: mellérendelő, kapcsolatos.

- János ír és énekel balladákat.

Egyszerű mondat: két – egymásnak mellérendelt – állítmánnyal.

Ha a válasz tartalmazza az összetett – egyszerű különbséget, már jár 1 pont.
További 1 pont csak pontos meghatározás esetén adható.

2 jó megoldás: 2 pont

1 jó megoldás: 1 pont

0 jó megoldás: 0 pont

8. Melyik igaz és melyik hamis az alábbi kijelentések közül? Húzza alá a megfelelő választ! Megállapítását minden esetben igazolja a szövegből vett idézettel!

Az írásjelek hiánya esetén eltérő értelmezéseket is lehet tulajdonítani egy mondatnak.

igaz – hamis

Idézet: „Ezt a mondatot kétféleképpen lehet írásjelekkel ellátni és értelmezni...” (6.)

vagy

„Más példákat is lehetne említeni arra vonatkozóan, hogy az írásjelek kitétele vagy elhagyása a mondat jelentésének megváltozásával jár.” (7.)

A szabályos írásjelhasználat mindig egyértelmű közlést eredményez.

igaz – hamis

Idézet: „Persze az is előfordulhat, hogy szabályos írásjelhasználat okoz zavart...” (9.)

Az értelmezős szerkezetekben az írásjelhasználat sosem okoz félreértést.

igaz - hamis

Idézet: „Zavart okozhat a szabályos vesszőtlenség az ... értelmezős felsorolásokban is...” (10.)

Ojetti és Kosztolányi véleménye egyező az írásjelhasználat bizonyos kérdéseiben.

igaz – hamis

Idézet: „Ugo Ojetti 1924-ben javasolta, hogy száműzzék a felkiáltójelet ... Ady még az olyan indulatszók után se tett felkiáltójelet, mint: óh, jaj, hajrá, hurrá stb. ... Hasonlóképpen járt el Kosztolányi is ...” (12., 13., 14.)

A helyes megállapítás csak az idézettel együtt ér pontot. A fent közöltektől eltérő, más jó, helytálló idézet is elfogadható. A közölt példáktól terjedelmében eltérő, de a válasz lényegi elemeit tartalmazó idézet is elfogadható.

4 jó megoldás: 4 pont

3 jó megoldás: 3 pont

2 jó megoldás: 2 pont

1 jó megoldás: 1 pont

0 jó megoldás: 0 pont

9. Ojetti a felkiáltójellel kapcsolatos véleményét szóképekben fejezi ki. (12)

a) Mi a közös jelentése ezeknek a szóképeknek?

A felkiáltójelet az érzelemkifejezés túlzott formájának, látványos „hivalkodás”-nak minősíti.

Jó válasz: 1 pont

Rossz válasz: 0 pont

b) A négyből három szókép hasonlít egymásra. Melyik ez a három, és miben hasonlítanak?

A három szókép:

a dagálynak ezt a tördöfését

a túlzás kardját

a retorika alabárdját

Hasonlóságuk indoklása: *Mindhárom egy fegyverfajtát használ metaforaként / mindhárom birtokos szerkezetben megjelenő metafora.*

Ha mindhárom szókép jó: 1 pont

Ha az indoklás jó: 1 pont

Adható: 2, 1, 0 pont

10. a) Mi indokolná az *Esti Kornél*ből vett idézetben (14. bekezdés) a felkiáltójel alkalmazását?

A felkiáltó mondat tartalom (modalitás) vagy Az indulatszó használata vagy Az érzelmi telítettség

Jó válasz: 1 pont

Téves válasz: 0 pont

b) Mivel indokolja a szöveg, hogy Kosztolányi nem használja a felkiáltójelet?

Ő is azok közé tartozott, akik „jobban bíztak a szavaik erejében, mint az írásjelekben”.

Elfogadható még: Kosztolányi Adyhoz hasonlóan járt el, aki „sohasem használ felkiáltójelet.” / A szabály megsértésével tudjuk csak helyesen kifejezni magunkat.

Jó válasz: 1 pont

Téves válasz: 0 pont

c) Milyen jelölésekkel különbözteti el Keszler Borbála a saját szövegét Kosztolányiétól?

- *kettőspont*
- *idézőjel*
- *dőlt betű, kurzív betű*

3 jó válasz: 3 pont

2 jó válasz: 2 pont

1 jó válasz: 1 pont

0 jó válasz: 0 pont

11. Döntse el a 11. bekezdésben felidézett szabály szerint, milyen írásjel hiányzik a következő mondatokból, és tegye ki a hiányzó írásjelet!

- Az osztályunkból legtöbben nem tudják, milyen foglalkozást is válasszanak.
- Sokan még a kivárás, a továbbtanulás vagy a munkavállalás közül sem tudnak dönteni.
- De vajon csodálható-e ez?

Pont csak hibátlan mondatért adható.

3 jó mondat: 3 pont

2 jó mondat: 2 pont

1 jó mondat: 1 pont

0 jó mondat: 0 pont

12. „... sokkal több írásjelre lenne szükség. Olyanokra, amelyek kifejezik a haragot, a bizonytalanságot, a rokonszenvet, az ellenszenvet, a csodálkozást, a kétkedést, a gúnyt, a jókedvet stb.-t is.”

Napjaink személyközi kommunikációjában (sms, e-mail, chat) tulajdonképpen már megvalósult ez az igény. (Emlékeztetőül: 😊 😐 😞 😡 😄)

a) Miért válhattak népszerűvé ezek a jelek?

Pótolják a metakommunikáció és a nyelv zenei eszközeinek hiányát, és ezzel árnyalják, helyettesítik, egyszerűsítik a mondanivalót egy informális kommunikációs közegben.

Lényegileg jó válasz: 1 pont.

Tartalmatlan vagy rossz válasz: 0 pont.

b) Rövid fogalmazásban győzze meg a kétkedőket arról, hogy ezekben a kommunikációs formákban van létjogosultsága az új „írásjeleknek”!

A javító tanár a szövegalkotási feladatok szempontjai szerint pontozzon.

Értékelendő: az érvek ötletessége, koherenciája,
a szabatos, szövegszerű megfogalmazás.

Az a) feladatra adott válasz elemei itt is fölhasználhatók.

Adható: 6, 5, 4, 3, 2, 1 pont.

Hiányzó válasz vagy a feladat teljes félreértése = 0 pont.

SZÖVEGALKOTÁS

Nyelvi és szerkezeti szempontból értékelni csak az adott három téma egyikéről szóló dolgozatot lehet.

Ha a vizsgázó egynél több (két vagy három) szövegalkotási feladatot old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át a szerinte érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg szövegalkotási feladatot, az adott feladatra kapott pontszáma: 0.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. (A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott szakszerűség nem kritériuma a maximális pontszámnak.)
2. A javítási-értékelési útmutató leírja a tartalmi minőségre (elérhető: 20 pont), a szerkezetre (elérhető: 20 pont) és a nyelvhasználatra (elérhető: 20 pont) adható pontok három teljesítménytartományát. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.

ÉRVELÉS, EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE, ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

TARTALMI KIFEJTÉS

	témataartás (megfelelés a feladatnak, szempontoknak, szövegbázisnak; problémaérzékenység)	állítások jellege (világismeret, gondolkodási kulturáltság)	tárgyszerűség (műveltség, tájékozottság)
20-15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - megfelelés a választott témának, címnek, feladatnak - tartalmas kifejtés - gondolati érettség - ítélőképesség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása - a feladattól függően: személyes álláspont megfogalmazása 	<ul style="list-style-type: none"> - releváns példák, hivatkozások - hihető, meggyőző állítások - kifejtett állítások - a témának, feladatnak megfelelő mennyiségű állítás 	<ul style="list-style-type: none"> - megfelelő tárgyi tudás és tájékozottság - az ismeretek helyénvaló alkalmazása - indokolt hivatkozás vagy idézés

14-9 pont	- lényegében megfelel a választott témának, címnek, feladatnak	- témához tartozó és attól eltérő kijelentések váltakozása - nem kellően meggyőző példák (<i>pl. az érvek nem mindig támasztják alá a kellő mértékben az állításokat</i>)	- zömükben helytálló tárgyi elemek - nem kellő mélységű és részletességű tudás - tárgyi, fogalmi félreértések
8-1 pont	- eltérés a témától, címtől, feladattól - feltűnő tartalmi aránytalanság (<i>pl. életrajz a műértelmezés rovására</i>) - konkrét kifejtés helyett általánosságok	- kevés releváns példa, utalás - ismétlődések - gyenge vagy hibás állítások	- hiányos tárgyi tudás - tárgyi, fogalmi tévedések

A SZÖVEG MEGSZERKESZTETTSÉGE

	felépítés, műfajnak való megfelelés	koherencia, arányosság, tagolás	terjedelem
20-15 pont	- megfelel a feladatban megjelölt műfajnak, a témának, a gondolatmenetnek - logikus, tudatos felépítés - az állítások/gondolati egységek világos kapcsolódása	- van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek és arányosak - jól tagolt bekezdések - globális és lineáris kohézió megvalósulása	- az elvárt terjedelemnek megfelelő
14-9 pont	- helyenként következtelen felépítés - indokolatlan gondolatmenetbeli váltások - a részek közti összefüggés nem mindig világos (<i>pl. bizonytalanság a nyelvi kapcsolóelemek használatában</i>)	- van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek, de aránytalanok vagy formálisak (<i>pl. túl hosszú vagy a feladathoz nem szorosán kapcsolódó bevezetés</i>) - egyenetlenség lényeges és lényegtelen elválasztásában (<i>pl. elhagyható bekezdések</i>)	- főlegesen hosszú
8-1 pont	- széteső írásmű: • lényegét tekintve zavaros gondolatmenet (<i>pl. csapongás, ismétlődések</i>) • nem halad meghatározható irányba • az író elvész a dolgozatban	- hiányzó vagy álbevezetés / álbefejezés - a főbb szerkezeti részek nem különülnek el egymástól - szövegösszefüggésbeli hiányosságok (<i>pl. alanyváltás</i>) - hiba, hiányosság a kohéziót megteremtő eszközök (<i>pl. kötőszók, névmások</i>) használatában	- kirívóan rövid

NYELVI MINŐSÉG

	nyelvi norma, hangnem, stílus	mondat- és szövegalkotás	szókincs
20-15 pont	- egészében megfelel a témának, a helyzetnek, az esetleges személyes véleménynyilvánításnak	- témának megfelelő változatosságú - gördülékeny, élvezetes, választékos	- szabatos, árnyalt, választékos - szakkifejezések helyes használata
14-9 pont	- lényegében megfelel a témának, a helyzetnek	- nem elég változatos - helyenkénti nyelvi-nyelvtani hibák (<i>pl. egyeztetés, vonzat</i>)	- olykor a köznyelvtől eltérő (<i>pl. szleng</i>)
8-1 pont	- csak részben felel meg a témának, a helyzetnek	- színtelen, igénytelen (<i>pl. egyszerű mondatok túlsúlya</i>) - dagályos - gyakori a nyelvi-nyelvtani hiba	- szegényes - tartalmi jellegű szótévesztés

Érvelés

Fejtse ki véleményét az alábbi idézettel kapcsolatban! Három, különböző műnemű (lírai, epikai, drámai) alkotásra hivatkozva érveljen a gondolat érvényessége és / vagy vitathatósága mellett! Érvelő esszéjéhez a tanulmányai során megismert magyar és világirodalmi alkotások közül egyaránt meríthet!

Szerelemre születünk. Ki merné azt állítani, hogy nem arra születünk e világra, hogy szeressünk? Hiába áltatjuk magunkat, minden pillanatban szeretünk; még akkor is, ha olyan dolgokkal foglalkozunk, amelyeknek látszólag nincs közük a szerelemhez. A szerelem titokban ott búvik mindenben, és az ember képtelen rá, hogy szerelem nélkül éljen.

Forrás: Blaise Pascal: *Értekezés a szerelem szenvedélyéről*. Osiris, 1999, 211. Fordította Tímár Andrea.
A feladathoz igazított szöveg.

Lehetséges tartalmi elemek:

- a feladat kiírása tág lehetőséget nyújt a dolgozat írójának a megoldáshoz
  - a Pascal-idézet a *szerelem* és a *szeretet* érzésének együvé tartozására utal, a latin *amor* jelentésében
  - a dolgozat írója a szűkebb értelemben vett *szerelem* és a tágabban értelmezett *szeretet* fogalomkörében egyaránt megfogalmazhatja gondolatait
  - hivatkozhat az érvelés a *szerelem* / *szeretet* harmóniateremtő, de ellentmondásos voltára is
  - kifejezhető az a vélemény is, hogy a szerelem minden emberi érzés összegzője (Kierkegaard)
  - a dolgozat értékét nem befolyásolja, hogy az érvelésben a dolgozat írója pró vagy kontra foglalt állást, esetleg mindkét lehetőséget említi
-
- lírai alkotást az antikvitástól a kortárs költészetig választhat a dolgozat írója
    - a magyar és a világirodalomból egyaránt meríthet
    - szabadon választhat különböző műfajú lírai alkotások közül
  - epikai alkotást a homéroszi eposzoktól a kortárs prózáig válogathat
    - verses vagy prózai epikai alkotást egyaránt választhat
    - szabadon választhat különböző műfajú alkotások közül
  - a választható drámai alkotások sora az antik görög művektől a kortársig terjed

Egy mű értelmezése

Olvassa el és értelmezze Mátyás Iván (1918–1995) alábbi novelláját! Fejtse ki véleményét a főhős által elmondott történet hitelességéről, a műbeli párbeszéd szerepéről és stílushatásáról! *(A feladat megoldásához nem szükséges az alkotó és életművének ismerete.)*

Mátyás Iván: *A szürke sapka*

Nem akarta levinni a többiek közé. Minek? Inkább beteszi a szekrénybe, a felső polcra. Aztán majd felhív valakit. Kinyitja a szekrényt, és rámutat a sapkára.

– Tudod, kié volt? Egy rendezőé, egy híres filmrendezőé. Mi az? Nem hiszed? Kérdezd meg Dános bácsit, tőle kaptam.

És akkor a másik már mindent elhisz. Dános bácsi a Fővárosi Mozi gépésze, régi filmjei vannak, néha vetítéseket rendez a lakásán. Ezek a filmek már senkinek sincsenek meg, csak Dános bácsinak. Például, amiben a cowboyok legyőzik az indiánokat, és elfoglalják Amerikát. Valaki még mondta is, hogy Dános bácsi kint járt a Film Városában.³ Már úgy volt, hogy ő is rendező lesz, de aztán visszalépett. Az öccse kinn maradt. Az öccse rendező lett, csak más néven. Nincsenek jóban, még csak nem is leveleznek.

– Ha Dános bácsi akarta volna, kint maradt volna. – A fiú a szürke sapkára nézett, és bólintott.

A tér hátsó sétánya...

Egyszerűen nem tudott odafent maradni. Megállt egy lámpaoszlopnál, az ujjá körül pörgette a sapkát. A sapka egy-két forduló után rárogyott a kezére, teljesen betakarta.

Fáradt, öreg sapka. Az ellenzője közepén megtört.

A tenyerére fektette. Szétterült. Akármit lehetett vele csinálni, mindjárt elnyúlt. Mint egy kivénhedt kutya, ahogy kilógatja a nyelvét.

A fiú valami zörgést hallott.

Streig Gyuri ugrált mellette egy hengeren. Egy üres bádoghengert pörgetett-forgatott a lábával. Két karját széttárta. Várni lehetett, hogy a henger kiugrik alóla, és elgurul.

A fiú nézte egy kicsit, aztán megemelte a sapkát.

A sapka megemelkedett, majd visszarogyott.

Streig ugrált, zörgött. A fiú meg már nem is tudta, mióta beszél.

– ... mert az biztos, hogy földi halandó még nem látta James Cruzét⁴ sapka nélkül dolgozni.

Ezt akárcsak maga Dános mondta volna a gépházban. Meg azt is, hogy

– James Cruze be se lép a műterembe legendás hírv sapkája nélkül. Róla különben mindenki tudja, hogy az erélyes rendezők közé tartozik. A feleségével is úgy beszél, akár egy segédszínésszel vagy egy statisztával. Pedig a felesége híres filmszínésznő.

– A Cruzéné. – Streig Gyuri arrébb görgött.

– A Cruzéné?

– Hát ha ő Cruze, akkor a felesége Cruzéné. – Streig félelmetes gyorsasággal pörgette a hengert maga alatt. – Cruze és Cruzéné.

A fiú hallgatott. Mint aki még várja, hogy Streig mondjon valamit. (Ha sokat hülyéskedik ezzel a Cruzénéval, lepofozom arról a bádogról.)

De Streig most már egy szót se szólt.

Egy pillanatra leugrott a hengerről, kicsit arrébb rúgta, aztán megint rajta volt.

A fiú ismét megemelte a szürke sapkát. Olyan mozdulatot tett, mintha a fejére akarná húzni.

– Csak azt ne hidd, Streig, hogy Cruze valami goromba fráter. Szó sincs róla. Csak éppen a munka megszállottja, rendezés közben se lát, se hall. És mindent előjátszik a színészeknek. Hogy kell sört inni, ha mondjuk, sörözési jelenetről van szó.

Streig ugrált, zörgött. A fiú legszívesebben lerúgta volna arról a bádogról. De csak ment utána a sapkával. Hol az egyik oldalán tűnt fel, hol a másikon.

– És azt is megmutatja, hogy kell lóra pattanni, ha éppen arról van szó. Vagy pedig hogy kell egy nőt fojtogatni.

– Egy nőt fojtogatni?

³ a Film Város = Hollywood (USA)

⁴ James Cruze (1884–1942) amerikai filmrendező, színész és producer. Egyik közismert fotóján valóban szemellenzős sapkát visel. Három felesége közül kettő színésznő volt.

-
- Ha valami nagy féltékenységi jelenetet forgatnak.
  - És akkor ő fojtogat? – Streig lelépett a hengerről.
  - Odalép a színésznőhöz, megfogja a nyakát. A színész meg ott áll mellette, és nézi.
  - Nézi?
  - Aztán ő fojtogat, ha Cruze már jól megmutatta neki.
- Streig egyik lábát rátette a hengerre, belebámult a levegőbe. Így állt egy darabig. Aztán ráugrott a hengerre, és továbbgörgött.
- Nem is hiszed, Streig, hogy egy rendezőnek mennyi mindent kell tudni. – Rátette a sapkát a pad támlájára, majd levette. A bélés kibuggyant, gyorsan visszanyomta. – Atlantic – ez állt a bélésen sárgás, foszladozó betűkkel. – Biztos lehetsz benne, hogy abban az időben mindenki Atlantic-sapkát hordott.
  - Miért? – Streig most hátrafelé gurult. Oly sebesen, mintha többé már meg se állna.
  - Hogy olyan sapkája legyen, mint Cruzénak. Rendezők, segédrendezők, színészek, mind csak Atlantic-sapka után törték magukat. – Két kézzel fogta a sapkát, mintha attól félne, hogy szétfoszlik. Közben valami régi szagot érzett. Egyszer egy irtózatossan ócska boltban járt, spulnik és kaucsukbabák között. Akkor érzett ilyen szagot.
  - Igen, igen, öregem, Cruze minden jelenetet előjátszik a színészeknek. Még akkor is, ha világsztárral dolgozik, nála az ilyesmi nem számít. Ha pedig végképp nem megy a jelenet, akkor elzavarja, és valaki mást halászik elő.
- Streig a padon ült, a hengert a pad széléhez verdeste.
- Mondjuk, engem.
  - Mondjuk, téged.
  - Mondjuk, a Szecsey Csulit.
  - Mondjuk, a Szecsey Csulit.
- Streignek ez mintha nem tetszett volna. Egypárszor még a padhoz verdeste a hengert, aztán ráugrott.
- Minél ismeretlenebb valaki, Cruze annál jobban örül neki. – A bélés megint kiesett, ráfolyt a fiú kezére. – A felvételek szünetében pedig nincs kedvesebb fickó James Cruzénál.
  - Ne mondd!
  - Büfét rendez be a színészeinek, mindenki annyit ehetsz, amennyit akarsz, és az egészet ő fizeti. Csokoládé... bonbon... torta... Zenekart hozat, és ő maga is beugrik. Csodásan bendzsózik.
  - Miért nem megy zenészek?
  - Te is miket tudsz kérdezni? Világhírű rendező, és akkor menjen el zenészek!
  - Ha egyszer olyan csodásan bendzsózik! Ha én bendzsózni tudnék, elmennék zenészek.
  - Közted és James Cruze között azért van egy kis különbség. – Megint rátette a pad támlájára a sapkát. Körbejárta, olykor igazított rajta valamit.
- A sűrű sapka kinyúlt. Oly rettenetesen kinyúlt, hogy szinte már leért a földre. (Érdekes, ha messziről nézem, fekete. Akárcsak agyonázott volna.)
- Két Cruzét ismernek a Film Városában. Egy kedves, vidám fickót és egy másikat, a félelmetes, az erőskezű rendezőt. Az biztos, hogy Cruze egész más ember munka közben, mint pihenés közben. – Leült a sapka mellé. – Cruze csak akkor vesz fel egy jelenetet, ha már legalább tízszer elpróbálták. Még a világsztárokkal se tesz kivételt.
  - Még Cruzénével se.
  - Cruzénével?
  - Te mondtad, hogy a felesége is színésznő. – A bádög zörgött a pad előtt. – A Cruzéné. Cruze és Cruzéné.
  - Na igen. Hiszen már mondtam, hogy a feleségével is pont úgy bánik, mint egy statisztával. – Megigazította a sapkát. – Ha dühös, akkor a földhöz vágja a sapkát, és egyszeribe megnyugszik. Ordít, akkor földhöz vágja a sapkát, és minden rendben. Ha meg oldalt húzza a sapka ellenzőjét, akkor mindenki tudja, hogy ma jó napja van. De ha az ellenzőt hátrahúzza, akkor nem mernek megállni előtte.
  - Ha az ellenzőt hátrahúzza. – Streig is leült, a hengert rugdalta. – Ennek az ellenzőjét?
  - Ennek az ellenzőjét! Na miért?
  - Csak nem akarod bemesélni, hogy ez a sapek...
  - Dános bácsi kapta Cruzétól. Jó barátok voltak.
  - Dános bácsi és Cruze?
  - Na miért? Te talán nem tudod, hogy Dános bácsi kint volt a Film Városában?
  - Hülye sapek. – Streig a hengert rugdalta. – Irtó hülye sapek, és nincsenek is rajta kockák.
-

– Kockák?
 – Minden sapkán vannak kockák, ezen meg nincsenek.
 – Voltak. – A fiú a térdére tette a sapkát. – Csak már kikoptak. De amikor még James Cruze ezzel vonult be a műterembe...
 – James Cruze sose vonult be a műterembe.
 A fiú szólni se tudott. Ilyet mondani, hogy James Cruze...!
 – Én még egyetlen James Cruze-filmet se láttam.
 – Persze hogy nem láttál. Mert itt nem játsszák a filmjeit... mert... drágák... egyszerűen nem lehet megfizetni.
 – Érdekes! Cecil Bét meg lehet fizetni, F.W.-t meg lehet fizetni, csak éppen a Cruzédat...
 – Mert ő csinálja a legnagyobb tömegjeleneteket, és azok sokba kerülnek, mert ő csak szuperprodukciókat csinál, mert ő szuperrendező.
 – Ez meg szupersapka.
 – Ahogy mondod, Streig! Szupersapka. – A fiú felállt, két kézzel tartotta a sűrke sapkát. – És most megmutatom neked, hogy vonul be a szuperrendező sűrke szupersapkájában a műterembe. A nagykör felé intett. – Ott vannak a színészek, a segédszínészek és a statiszták. Na meg a kellékek... tornyok, állványok és egy vasútállomás. Itt meg a stáb. Segédrendezők, asszisztensek, egyszerűen, a vezérkar. A műteremben már minden készen, csak őt várják, James Cruzét. Nyílik az ajtó. De ez még csak a rendező első számú titkája. Cruze már beült az autóba! Mire a többiek: „És a sapka?! Oldalt az ellenzője? Hátul az ellenzője?” Nyílik az ajtó. De ez még csak a második számú titkár. Cruze autója feltűnt a kanyarban! Mire a többiek: „A sapka?! Hogy áll az ellenzője?! Az ellenzője?!” Ez az a pillanat, amikor kintől motorzúgás hallatszik, nyílik a műterem ajtaja...
 A fiú megemeli a sapkát.
 Most már Streig is állt, és csak nézte, ahogy a fiú lassan, nagyon lassan a feje felé emeli a sapkát. Egy mozdulat... még egy...
 – És James Cruze belép a műterembe!
 És akkor valaki kivette a fiú kezéből a sűrke sapkát. Nem érzett semmit, nem látott semmit. Csak éppen a sapka már nem volt a kezében.
 A sapka a levegőben. Szemben a fiúval, mozdulatlanul a levegőben.
 Aztán valaki megigazította az ellenzőjét. Valaki egy régi, otthonos mozdulattal oldalt húzta az ellenzőjét, és azt mondta.
 – Viszlát!
 A fiú nézte, ahogy a sűrke sapka kissé imbolyogva elindul a fák között, és dermedten bólintott.
 – Viszlát!

(Forrás: http://dia.pool.pim.hu/html/muvek/MANDY/mandy00121_kv.html)

Lehetséges válaszelemek:

- A fiú történetében kulcsszerepet betöltő James Cruze a filmtörténet viszonylag ismert alakja, meglehetősen valószínűtlen, hogy a hollywoodi rendező sapkájához éppen egy névtelen budapesti fiú jutott volna hozzá.
- A novella első szerkezeti egysége a főszereplő belső nézőpontját követi. Már a novella felütésében hangot kap a szavahihetőségét érintő szorongás, ugyanakkor a vágy, a büszkeség, az azonosulás a mozi világával. („*Nem akarta levinni a többiek közé. Minek? Inkább beteszi a szekrénybe, a felső polcra. Aztán majd felhív valakit. Kinyitja a szekrényt, és rámutat a sapkára.*”)
- Nem egyértelmű, hogy a sapkát a fiú valóban Dános bácsitól kapta-e, vagy csupán az elképzelt vitában próbál tanúként hivatkozni személyére. (A szöveg Dános bácsit olyan alakként villantja fel, aki maga is vonzódik a legendaképzéshez).
- Az első szakasz képzeletbeli érvelése meggyőzőnek szánt érveket sorol elő, ezek azonban éppen az ellenkező hatást váltják ki.
- A fiú és Streig dialógusában kibomló elbeszélést – mely a novella középső szerkezeti egységét alkotja – legendaképző és mitizáló gesztusok jellemzik.

-
- Az elbeszélés groteszk hatást kelt, mivel az átélés, az azonosulás magatartása a bulvársajtó sémáiból összetákolt „story”-ra, illetve sztártípusra vonatkozik. A „hős” alakjának megteremtésében mozgósított toposzok: „erélyes rendező”, aki munka közben mindenkivel nyersen bánik; „*a munka megszállottja*”, aki „*mindent előjátsszik a színészeknek*”; elzavarja még a világsztárokat is; közben „*csodásan bendzsózik*”; két Cruze van: egy „*kedves, vidám fickó*”; és egy „*félelmetes, erőskezű rendező*” stb.
  - A „meggyőzés” során a fiú komolynak szánt érvelése komikus hatást keltő vagy valószínűtlen részleteket említ.
  - A szereplői elbeszélő megbízhatatlanságára utal az is, hogy ő maga is összezavarodik: elfelejti elbeszélésének egy korábbi részletét: nem emlékszik, mit mondott a rendező feleségéről.
  - A dialógus szereplői folyamatosan távolodnak egymástól: minél inkább fölerősödik a meggyőzés igénye a fiúban, annál intenzívebben utasítja el Streig az előadott történetet.
  - A fiú egyre kétségbeesettebb bizonygatásával párhuzamosan Streig egyre nyíltabban kérdőjelezi meg a sapka származását: kezdetben még csak a téma iránti érdektelenségében tükröződik a kételkedés; majd jellemző a kezdetben leplezett, később egyre nyíltabb heccelés, a gyakori visszakérdezés, többször tódítja az egyébként is valószínűtlennek tűnő kijelentéseket („*Mondjuk, engem. [...] Mondjuk, Szecsey Csulit*”), ezzel egyre kevésbé hihető állításokat ad a fiú szájába. Végül a nyílt tagadás és az ironia válik meghatározóvá Streig mondataiban.
  - A sapka történetének hitelességével szemben az is kételyt ébreszt, hogy az egyébként hallgatag narrátor rendre szóba hozza a sapka nyomorult állapotát, ami kevésbé támasztja alá a fényes múltjáról szóló kijelentéseket. (pl. „*Fáradt öreg sapka. Az ellenzője közepén megtört.*”; „*A bélés kibuggyant, gyorsan visszanyomta*”; „*A bélés megint kiesett, ráfolyt a fiú kezére*”; „*Oly rettenetesen kinyúlt, hogy szinte már leért a földre*”).
  - A két szereplő párbeszédének feszültsége nem csupán az állítás és a tagadás ütközésére vezethető vissza, ugyanis a fiú számára elbeszélésének tétje a vágyott identitásának elfogadtatása.
  - Beszélgetőtársa mindezt nem érti, vagy nem akarja tudomásul venni, csupán a történet nem valódi, koholt voltának bebizonyítása érdekli.
  - Az elbeszélés azonban más perspektívát kínál fel: a novella felütésében és zárlatában egyaránt a fiú belső nézőpontja érvényesül.
-

Összehasonlító elemzés

Az alábbi két alkotásban Babits Mihály és Szabó Lőrinc már a címben megnevezi költőelődjét. Melyek a lényeges különbségek az adott mester-tanítvány viszonyok között, és milyen költői magatartásokat állít szembe a két mű? Elemezze az alkotások retorikai-formai megoldásait is!

Babits Mihály: *Arany Jánoshoz*

(Egy megzavart verselő a XX. században)

Hunyt mesterünk! tehozzád száll az ének:
ládd léha gáncsok lantom elborítják
s mint gyermek hogyha idegenbe szidják
édes apjához panaszkodni tér meg:

úgy hozzád én. E nemzedék szemének
gyenge e láng, bár új olajak szitják:
cintányérral mulatnak már a szittyák
s rejtett kincset sejteni rá nem érnek.

S kiáltanak: Nincs benne tűz, sem érzés!
nem takart seb kell, inkább festett vérzés!
és jönnek az új lantosok sereggel,

sebes szavakkal és hangos sebekkel:
egy sem tudja mit mond, de szóra bátor,
magát mutatni hősi gladiátor.

(1909)

Szabó Lőrinc: *Babits*

Mit láttam benned? Hőst, szentet, királyt.
Mit láttál bennem? Rendetlen szabályt.
Mit láttam benned? Magam végzetét.
Mit láttál bennem? Egy út kezdetét.
Mit benned én? Gyászt, magányt, titkokat.
Mit bennem te? Dacot és szitkokat.
Aztán, mit én? Jövőm rémálmaid.
S te? Egy torzonborz állat vágyait.
Én? Istent, akit meg kell váltani.
Te? Hogy jönnek a pokol zászlai.
S később? Hogy az ellenség én vagyok?
S én? Azt, akit soha el nem hagyok.
Te, tíz év múlva? - Tán mégis fiad?
S én, húsz év múlva? Láss már, égi Vak!
S húsz év múlva, te? Nincs mit tenni, kár.
Húsz év múlva, én? Nincs mit tenni, fáj!
S a legvégén, te? Így rendeltetett.
S én, ma s mindig? Nincs senkim kivüled.

(1946)

Források:

Babits Mihály összegyűjtött versei. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1982, 104.
Szabó Lőrinc: Vers és valóság II. Magvető Kiadó, Budapest, 1990, 419.

Lehetséges válaszlelemek:

- Babits verse – ahogy azt az alcím is jelzi – nem egy tényleges, életrajzilag is valós, hanem egy virtuális mester-tanítvány viszonyt jelenít meg.
- Szabó Lőrinc költeményében mindkét szereplő nézőpontja megelevenedik, ami a viszony kölcsönösségére utal.
- Az *Arany János*hoz lírai alanyának viszonyulását mesteréhez az egyneműség határozza meg: a megszólítotthoz a feltétlen tisztelet hangján szól a vers beszélője, mintegy igazolást vár az általánosan elfogadott irodalmi tekintélytől.
- Szabó Lőrinc versének lírai énjét összetettebb viszony fűzi a megszólítotthoz: azonosulás és idegenség, megértés és félreértés egyaránt megjelenik mindkét oldalon.
- Arany nem kap személyes arcot a szonettben, a megidézett alak szoborszerűen statikus, neve lényegében egy költői beszédmód, a szubjektivitás közvetlen megjelenítését korlátozó lírai nyelv jelölésére hivatott.
- A Szabó Lőrinc-mű beszélője ezzel szemben dinamikus, az időben állandóan változó folyamatként mutatja be a megszólítotthoz fűződő kapcsolatát, akinek személyiségét szintén állandó mozgásként mutatja meg.
- A tekintély felé forduló feltétlen tisztelet Babits versében némiképp személytelenebb viszonyt eredményez, mint a mester tévedéseit és hibáit is érzékelő beszéd a Szabó Lőrinc-versben, amelyet szenvedélyesség és érzelmi hullámváltozás jellemez.
- Babits a tekintély megszólítása után azonnal áttér saját költészetfelfogásának jellemzésére és apológiájára.
- Szabó Lőrinc költeményében vegyül egymással a személyes viszony értelmezése és a költői szerepek szembeállítás (hős, szent – Rendetlen szabály; égi Vak – torzonborz állat), a szöveg tehát rendelkezik önértelmező jelleggel, de nem direkt módon *ars poeticus*.
- A Babits-vers valójában a lírai énről szól, míg Szabó Lőrinc költeménye egy viszony történetéről.
- Az *Arany János*hoz mester és tanítvány kapcsolatát egyoldalúnak és áttetszőnek, a *Babits* kölcsönösnek és bonyolultnak mutatja.
- Ezért Babits versének dikciója egyenletes, míg Szabó Lőrincé zaklatott, rövid mondatokra töredezett, az egyik emlékbeszédre vagy laudációra emlékeztet, míg a másik élőbeszédszerű hatást kelt.
- Mindkét vers apafigurának – bár másfélének – mutatja a költőtársat: Babitsé istenibb, sérthetetlen, távoli.
- Az *Arany János*hoz a feltétlen tisztelet szavaival kezdődik, a *Babits* az ellenérzéseken is fölüllemelkedő, fenntartások nélküli szeretet kinyilvánításával zárul.

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

Hiányzó bekezdés jele: fordított z-betű.

Fölösleges bekezdés (álbekezdés): jele

Szövegbeli hiány jele: √

Egyéb szövegalkotási hiba jele: - - - - -

Tartalmi hiba: _____

Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.

Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: ⇨

Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ⇩

Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔

A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~

Egybeírás jele: ⊔

Különírás jele: ⊔

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás; súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás; egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. Vagy: a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.

Az íráskép rendezetlen: –1 pont.

Pongyola ékezethasználata: –1 pont.

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknévek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. *francia, balatoni, adys*) esetében
4. igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
5. tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
6. az *ly – j* tévesztése közhasználatú szótöbben és toldalékban, az *ly – j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
7. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban
4. mondatkezdő nagybetű tévesztése

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
  2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
  3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
  4. betűtévesztés
-

Központozási hiba (összesen maximum 5 pont)

1. mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 hiba 1 pont levonás)
2. egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 hiba 1 pont levonás)

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban (szótőben vagy toldalékban) elkövetett megegyező hiba és a központozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkincse közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba sorolja a tanár, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az egyéb hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a vizsgázó saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot kell levonni.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15